

Stockholm den 19 oktober 2018

Ku2018/01387/MF

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Teaterförbundet för scen och films remissyttrande över ”Ett oberoende public service för alla – nya möjligheter och ökat ansvar” (SOU 2018:50)

Inledning

Teaterförbundet för scen och film har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet ”Ett oberoende public service för alla – nya möjligheter och ökat ansvar” (SOU 2018:50) och vill här med lämna följande yttrande.

Teaterförbundet för scen och film (Teaterförbundet) är ett fackförbund inom scen- och filmområdet. Medlemmarna är konstnärlig, teknisk och administrativ personal inom svensk scenkonst, film, radio, tv och bio. Förbundet organiserar utövare såväl som upphovspersoner, både löntagare och egenföretagare. Förbundet organiserar ca 8 400 medlemmar som är organiserade i 16 yrkesavdelningar med olika yrkesgrupper, men finns även representerade i lokalavdelningar, fackklubbar eller genom fackligt förtroendevalda. Inom ramen för public serviceföretagens verksamhet finns kollektivavtal med SVT, Sveriges Radio och UR för flera av våra medlemsgrupper.

Public service-utredningen presenterar ett stort antal förslag men Teaterförbundet väljer att endast kommentera de som närmast berör förbundets medlemmar, och avstår ifrån att närmare kommentera övriga förslag. I övriga frågor hänvisar förbundet till yttrandet från Klys – Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd, där förbundet ingår som ett av 14 medlemsförbund.

Sammanfattning

I utredningen ingår omfattande beskrivningar, fördjupade resonemang och bedömningar samt ett antal förslag. Teaterförbundet har valt att endast kommentera de delar som ligger närmast förbundets medlemmars intressen, och hänvisar i övrigt till yttrandet från Klys.

En utgångspunkt för Teaterförbundets ställningstaganden är vikten av en stark och oberoende public service i allmänhetens tjänst. Public service-bolagen står inför stora utmaningar och en förutsättning för att de även fortsatt ska vara relevanta är att man har tillräckliga resurser som möjliggör ett brett och intressant innehåll för alla mediekonsumenter. Det förutsätter att de som arbetar i branschen har trygga arbetsförhållanden och goda villkor.

Teaterförbundet kommenterar särskild några frågor i betänkandet:

- Teaterförbundet har inget att invända mot definitionen av kärnverksamhet utökas till att även omfatta tillhandahållanden av radio- och tv-program på bolagens egna plattformar som finns på fritt tillgängliga och öppna delar av internet.
- Teaterförbundet instämmer i utredningens bedömning att public service-företagen bör prioritera sina egna plattformar och onlinetjänster när innehåll tillgängliggörs på internet.
- Teaterförbundet delar utredningens bedömning att det breda innehållsuppdraget bör bestå under kommande sändningsperiod och förespråkar ett förstärkt kulturuppdrag. En utvidgning måste dock motsvaras av ökade ekonomiska resurser.
- I sändningstillstånden måste klart uttalas att programföretagen ska ingå och tillämpa kollektivavtal och andra avtal samt följa de lagregler som bl.a. tillförsäkrar medverkande kulturskapare rätt till ersättning från inkomster av vidareanvändning av deras prestationer samt rätt att bli namngiven – credit – i enlighet med den ideella upphovsrätten. Detta krav måste även gälla för de externa produktionsbolag som programföretagen anlitar, eftersom programföretagens ansvar bör gälla för hela produktionskedjan.
- Teaterförbundet instämmer i kommitténs bedömning att SVT har en avgörande betydelse för svensk film och dramaproduktion och att de under kommande tillståndsperiod fortsatt ska bidra till utvecklingen av svensk film- och dramaproduktion. SVT:s roll som producent och beställare av svensk film är av stor betydelse för den inhemska filmbranschen.
- Teaterförbundet ställer sig bakom utredningens förslag att SR, SVT och UR ska stärka en livskraftig produktionsmarknad i hela landet. En livskraftig produktionsmarknad förutsätter dock tillräckliga resurser för att de som producerar innehållet ska ha goda arbetsvillkor och följer kollektivavtal och lagar på området.

Utgångspunkter för ställningstaganden

En stark och oberoende public service är en nödvändighet för att vårt demokratiska samhälle ska fungera. Tillsammans med andra medier bevakar företagen maktens institutioner, och ger möjlighet till en nyanserad och god samhällsdebatt. En stark public service stärker också andra medier och ökar kunskapsnivån hos medborgarna vilket är centralt för ett fritt demokratiskt samhälle. Teaterförbundet delar den bild i dessa frågor som utredningen presenterar i de inledande kapitlen. En förutsättning för att public servicebolagen även fortsatt ska vara relevanta är att man har tillräckliga resurser som möjliggör ett brett och intressant innehåll för alla mediekonsumenter. Det förutsätter att de som arbetar i branschen har trygga arbetsförhållanden och goda villkor. Medielandskapet har på kort tid genomgått stora strukturförändringar drivna av bl.a. digitalisering och globalisering. Ett ökat utbud och en större tillgänglighet med nya plattformar är i grunden positivt men medför också en risk för polarisering i samhället.

Globaliseringen har inneburit helt nya förutsättningar för aktörer som producerar och äger innehåll och rättigheter. På ganska kort tid har utlandsägda streamingtjänster som Netflix och HBO Nordic tagit en ökande andel av konsumtionen av rörlig bild. Konkurrensen mellan medieföretagen om publikens tid är mycket hård och tidigare avtals- och affärsmodeller utmanas av utvecklingen på flera sätt. Det är dock av avgörande betydelse att man inte tar de förändringar som sker till uttryck för att försämrade villkor och rättigheter för utövare, upphovspersoner och andra som arbetar med produktion inom film och media.

Teaterförbundet ser med oro på den utveckling som sker på många håll i världen, nu senast i Danmark, där minskande resurser och en ökad styrning av public service noteras. Det är en djupt olycklig utveckling som riskerar att få förödande konsekvenser.

Teaterförbundets synpunkter på utredningens bedömningar och förslag

3.3.2 Definition av kärnverksamhet

Kommittén föreslår att definitionen av kärnverksamhet utökas till att även omfatta tillhandahållanden av radio- och tv-program på bolagens egna plattformar som finns på fritt tillgängliga och öppna delar av internet. Teaterförbundet har inget att invända mot en sådan ordning, men vill fästa uppmärksamhet på att det är angeläget att det finns resurser för att kunna erlägga ersättningar av erforderliga rättigheter

4.3.3 Hur bör public service-företagen förhålla sig till sociala medier och globala distributionsplattformar?

Teaterförbundet instämmer i utredningens bedömning att public service företagen bör prioritera sina egna plattformar och onlinetjänster när innehåll tillgängliggörs på internet. Sociala medier och globala distributionsplattformar bör i huvudsak användas för att informera om företagets utbud och för att interagera med publiken eller för att nå en yngre publik som annars kanske inte skulle få del av företagets utbud.

5.1.4 Det breda innehållsuppdraget bör bestå

Teaterförbundet delar utredningens bedömning att det breda innehållsuppdraget bör bestå under kommande sändningsperiod. Utgångspunkten ska vara att public service inte ska styras av att maximera antalet tittare, lyssnare eller klick utan i stället se till hela publikens behov och intressen för att på så vis kunna vara relevant för alla. Public service måste ha utrymme att tillhandahålla ett innehåll med både bredd och spets. Det är dock av största vikt att public service-uppdraget innebär att utbudet håller en hög kvalitet oavsett programformat.

Teaterförbundet välkomnar att kommittén i detta sammanhang särskilt lyfter fram uppdraget att tillhandahålla ett mångsidigt kulturutbud och uppdraget att spegla förhållanden i hela landet samt den variation som finns i befolkningen. I utredningen står dock förhållandevis lite om public service-företagens kulturuppdrag. Den viktiga verksamheten vid Radioteatern nämns till exempel inte alls. Frånsett avsnitten om SVTs roll för svensk filmproduktion, lyfts kulturuppdraget i princip bara på sidan 136 där uppdraget att tillhandahålla ett mångsidigt kulturutbud nämns som ett område där public

servicebolagen har en unik roll och unika möjligheter att bidra med kvalitativt och relevant innehåll.

SVT, SR och UR är mycket viktiga nationalscener för musik, scenkonst, film, bildkonst och litteratur av alla de slag. Teaterförbundet förespråkar därför ett fortsatt förstärkt kulturuppdrag. En utvidgning måste dock motsvaras av ökade ekonomiska resurser.

Det bör uttryckligen framgå i villkoren att programföretagen ska främja konstnärlig och litterär förnyelse med konstnärliga och litterära uttrycksformer på en hög nivå.

I kulturansvaret ligger också ett ansvar för att de konstnärligt yrkesverksamma som skapar och medverkar i program i public service-TV och radio erbjuds rimliga villkor när det t ex gäller upphovsrättsliga - såväl ideella som ekonomiska rättigheter - och arbetsrättsliga regler och avtal.

I sändningstillstånden måste därför klart uttalas att programföretagen ska ingå och tillämpa kollektivavtal och andra avtal samt följa de lagregler som bl.a. tillförsäkrar medverkande kulturskapare rätt till ersättning från inkomster av vidareanvändning av deras prestationer samt rätt att bli namngiven – credit – i enlighet med den ideella upphovsrätten. Detta krav måste även gälla för de externa produktionsbolag som programföretagen anlitar, eftersom programföretagens ansvar bör gälla för hela produktionskedjan.

Det är dock värt att bevaka att det breda innehållsuppdraget inte används som argument för att lägga ut en allt för betydande del av produktionerna på externa bolag. Teaterförbundet noterar med oro att SVT tenderar att lägga ut produktioner på externa bolag utan att tillföra tillräckliga resurser för att följa rådande kollektivavtal. Det är en djupt olycklig utveckling som riskerar att ge ett programutbud med lägre kvalitet.

5.5 SVT:s ansvar för svensk film

SVT:s uppdrag på filmområdet är en del av kulturuppdraget som kommer till uttryck i 9 § i sändningstillståndet. I stora drag innebär uppdraget att SVT ska bevaka kulturhändelser, producera kulturprogram och tillgängliggöra föreställningar, konserter m.m. Som en del av kulturuppdraget ska SVT även bidra till utvecklingen av svensk filmproduktion. I anslagsvillkoren för 2018 infördes ett krav på att SVT ska redovisa omfattningen av och formerna för företagets engagemang för utvecklingen av svensk filmproduktion.

Kommittén anser att ansvaret för svensk filmproduktion ska komma till uttryck på samma sätt som i dag för att säkra ett oberoende även i detta uppdrag. Teaterförbundet delar den uppfattningen. Vidare anser Teaterförbundet att SVT inom ramen för den nya statliga filmpolitiken bör ha en strategisk roll för att utveckla och stärka den svenska kvalitetsfilmen, inte minst när det gäller dokumentärfilm och film för barn och unga.

SVT påbörjade under 2017 en omfattande omläggning av sin verksamhet för att öka satsningarna på svenskt drama och svensk film. Teaterförbundet ser det som mycket angeläget att det finns förutsättningar att genomföra de ökade satsningar som aviserats. Satsningarna bör omfatta alla genrer t.ex. kortfilm, dokumentärfilm och film för barn och unga. En grundförutsättning för den fortsatta produktionen av kvalitativ tv-drama och film är att det ges tillräckliga resurser för att följa rådande avtal och betala erforderliga ersättningar. Teaterförbundet noterar ett återkommande problem med otillräckliga resurser både för inhemsk produktion och för samproduktion, vilket är mycket oroande. Erforderliga

resurser är nödvändiga för att säkra en god och hållbar arbetsmiljö för de verksamma inom området.

5.5.5 SVT ska fortsatt bidra till svensk filmproduktion

Teaterförbundet instämmer i kommitténs bedömning att SVT har en avgörande betydelse för svensk film och att de under kommande tillståndsperiod fortsatt ska bidra till utvecklingen

av svensk film. SVT:s roll som producent och beställare av svensk film är av stor betydelse för den inhemska filmbranschen.

För att svensk film ska kunna utvecklas, engagera och fortsatt nå framgångar både på hemmaplan och ute i världen är det viktigt att svensk film får det stöd och goda förutsättningar som behövs. Därför är SVT:s besked om en satsning på film välkommet.

SVT har med sitt uppdrag i allmänhetens tjänst och sin stabila finansiering möjlighet att fortsätta att ta ett stort ansvar för att bidra till att stärka den svenska filmen. Utredningen pekar på filmen som en central beståndsdel i SVTs kulturuppdrag, vilket Teaterförbundet instämmer i. Goda förutsättningar för en kvalitativ verksamhet är dock av betydelse även för de andra delarna av kulturuppdraget.

Teaterförbundet delar uppfattningen att den del av SVT:s uppdrag som ger plats för

berättelser som aldrig hade fått berättats om det bara hade funnits en helt kommersiell marknad är särskilt viktig. En annan viktig del bör vara att SVT möjliggörs för kreatörer med en smalare inriktning att verka och utvecklas. Teaterförbundet skulle gärna se att denna del fick en större plats i framtida uppdrag. Resurser för utveckling av idéer är en grundförutsättning för en fortsatt stark svensk film och tv-drama.

SVT anser att dagens skrivningar som ålägger SVT ett ansvar för svensk film är tillräckliga. Precis som vad gäller andra delar av kulturuppdraget, kan SVT utföra uppdraget på filmområdet på ett oberoende och självständigt sätt, varför det inte finns anledning att reglera frågan närmare. Kommittén delar den uppfattningen. Inför den nuvarande tillståndsperioden infördes krav i sändningstillståndet om att SVT:s mångsidiga kulturutbud skulle fördjupas, utvecklas och vidgas under tillståndsperioden. Det gäller alltjämt SVT:s ansvar för svensk film.

Av SVT:s sändningstillstånd framgår även att bolaget inom ramen för sitt kulturuppdrag ska svara för en omfattande produktion av kulturprogram i vid mening, där särskild vikt ska läggas vid dramaproduktion. Ansvaret för dramaproduktionen är en viktig uppgift för SVT varför också det kravet bör bestå oförändrat under kommande tillståndsperiod.

Teaterförbundet ser det som angeläget att SVT:s sändningstillstånd även framgent inkluderar ett tydligt och starkt kulturuppdrag som både ger plats för kulturprogram med en stark dramaproduktion samt ett ansvar för svensk film.

5.5.6 SVT ska redovisa sitt engagemang för svensk film

Utredningen föreslår att SVT ska i underlag inför kommande tillståndsperiod redovisa hur bolaget avser att satsa på svensk filmproduktion. SVT ska även i de årliga public service-redovisningarna redovisa och följa upp hur engagemanget för svensk film fortlöper, samt

redogöra för eventuella förändringar av bolagets satsning på film framöver. Teaterförbundet instämmer i kommitténs bedömning att SVT är en avgörande aktör i den svenska filmbranschen och att det därmed får stor påverkan hur bolaget väljer att satsa sina medel på film. En redovisning är mot den bakgrunden en väg att följa upp engagemanget vilket är en förutsättning för att SVT ska kunna hävda sitt intresse och sitt engagemang för svensk film i alla genrer.

5.6 *Ansvar för en livskraftig produktionsmarknad*

I bolagens sändningstillstånd finns likalydande krav på att SR, SVT och UR ska verka för mångfald i programverksamhet genom en variation av produktionsformer. Vid sidan av en betydande egenproduktion ska utläggningar, samarbetsprojekt och inköp av program bidra till denna variation. Som tidigare anförts är det av största vikt att de bolag som ges uppdrag att producera för public service ges tillräckliga resurser att följa rådande kollektivavtal och säkra en god arbetsmiljö för samtliga funktioner. Detta är en viktig fråga för Teaterförbundet då det framgår av utredningen (5.6.3) att det främst är inom genrerna fiktion och drama, underhållning och fritidsfakta och dokumentär som innehållet tas fram av externa producenter

5.6.5 *Uppdrag att stärka produktionsmarknaden i hela landet*

Teaterförbundet ställer sig bakom utredningens förslag att SR, SVT och UR ska stärka en livskraftig produktionsmarknad i hela landet. Utredningen framhåller att Public Service-bolagen är beroende av en välmående produktionsmarknad för att kunna uppfylla sina uppdrag om ett mångsidigt programutbud med bredd, särpräglade programtyper och variation i produktionsformer. Teaterförbundet förutsätter att man i begreppet välmående produktionsmarknad också inbegriper en god arbetsmiljö och goda villkor för dem som bidrar till produktionens innehåll genom olika arbetsinsatser.

Uppdraget att stärka en livskraftig produktionsmarknad i hela landet innebär att public service fördelar sina produktioner på så vis att olika produktionsbolag får möjlighet att producera åt public service. Utredningen framhåller här att SR, SVT och UR, i den mån det är möjligt, bör måna om att produktionsbolag utanför storstadsregionerna får tillfälle att producera program åt bolagen. Teaterförbundet har inget att invända mot en ökad regional spridning, men det är mycket angeläget att de bolag som får uppdrag av public service har kollektivavtal och tillräckliga resurser att tillämpa dem.

Enligt Teaterförbundet bör därför i det nya uppdraget att stärka en livskraftig produktionsmarknad och i de riktlinjer för utläggning och samproduktioner som finns, klarläggas programföretagens ansvar för att de produktionsbolag som anlitas följer gällande kollektiv- och ramavtal i branschen. I uppdraget bör också hänsyn tas till upphovsrätten, såväl ekonomisk som ideell rätt, och annan relevant lagstiftning, som arbetsmiljö- och diskrimineringslagstiftning.

Det är av största vikt att public service-bolagen inte medverkar till att de ekonomiska villkoren för artister och musiker ytterligare försämrats. Ett fenomen på musiksidan som kommit att få större genomslag och som bidragit till att musiker och artisters ersättningsmöjligheter riskerar att kraftigt reduceras är den s.k. "friköpta musiken". Här har de tre public serviceföretagen ett särskilt ansvar. De har i allt högre grad börjat använda

friköpt musik från företag där upphovsmän och utövare inte ens namnges i enlighet med ideell rätt. Public serviceföretagen har ett ansvar att använda sig av den skyddade repertoaren och att betala en rättvis ersättning till utövarna via de kollektiva förvaltningsorganisationerna. Goda villkor för utövare bidrar till en livskraftig produktionsmarknad och en levande kultur i hela landet

Teaterförbundet välkomnar att utredningen lyfter frågan om ersättning för idéutveckling i sin beskrivning av insatser för att stärka produktionsmarknaden. Teaterförbundet delar utredningens bedömning att det finns risk att på sikt urholka produktionsmarknaden och villkoren för dem som arbetar där om produktionsbolagen ensidigt måste stå för utvecklingskostnaderna. Medlen för utveckling är idag mycket begränsade och det måste finnas ett större utrymme än idag för konstnärligt risktagande.

Enligt uppdrag,

Simon Norrthon
Ordförande
Teaterförbundet för scen och film

/Mika Romanus
Förbundsdirektör